

ДОНКА ПЕТКОВА САРАНЕДЕЛЧЕВА

ПЪРВАТА ЖЕНА - ФОТОГРАФ В КАЗАНЛЪК

Донка е родена на 12.03.1894 г. След смъртта на своя мъж Петко, починал от скоротечна туберкулоза, Донка е изправена пред големи трудности с едногодишния си син. За известно време ѝ помага свекърва ѝ, но и самата тя е останала без мъжка подкрепа. Помагат ѝ с каквото може всеки от братята на Петко, но времената за всеки от тях са трудни. Това стимулира Донка да започне да упражнява научения от мъжа си занаят - фотографията.

В краткото си изследване за миналото на казанлъшката фотография Петър Хлебаров пише: *„Първата снимка, направена на електрическо осветление в Казанлък, е дело на арменеца Аршак Тирясан, който беше майстор-съдружник на първата жена фотограф в града Донка Георгиева. Нейното първо ателие или по-скоро дървена барака се намираше източно от гимназията, където сега е 7-етажният блок в началото на ул. „В. Коларов“. Забравяйки веднъж неизгасена свещ вътре, на която е проявявала своите плаки, Донка Георгиева става причина за пожар, при който изгаря бараката ѝ. По-късно тя премести ателието си в собствения си двор на бул. „Г. Димитров“, северно от Баня No1. Явно е, че в ателието, което е в двора, работата не върви, защото по това време около центъра на Казанлък никнат едно след друго фотоателиета на други фотографи и хората предпочитат тях, а не ателие, отдалечено от центъра и то без излаз на улицата. Освен това настъпва голямата икономическа криза 1928-1933 г. Хората обедняват и все по-рядко имат средства за снимки във фотоателие. Конкуренцията на фотографите в Казанлък е жестока. Така например през 1928 г. на стр. 1 на в. „Казанлъшка искра“ има реклама с текст: „Ходихте ли да видите новия апарат на фотографа Хлебаров и да се снимате при него?“ На същата страница под посочената реклама има друга с текст: „Фотографът Арnaudов продължава да работи на стария си изпитан фотоапарат.“*

При тази голяма конкуренция работата при Донка съвсем затихва. В същото време синът ѝ Георги расте и има свои нужди. За това време си спомня проф. Весел Савов, съученик и първи приятел на Георги: *„С Георги бяхме съученици в прогимназията, а после в гимназията от 1934-1942 г. В началото тя нямаше работа. Живееха много бедно. В Казанлък се появи тогава един Ненов, който беше търговец на одеколони, парфюми, кремове, помади. С неговия син аз и Георги бяхме приятели. Един ден си говорихме, че майката на Георги е фотографка без работа и бащата на Ненов ни чу, заинтересува се и каза, че ще отвори фотоателие и в него ще вземе майката на Георги. Така и стана, нае помещение на Площада срещу Царската чешма, където*

тя си премести фотооборудването. После, като почна войната и дойдоха немците, в България фотографирането по улиците стана проблем. Немците искаха да се снимат и Георги взе едно фотоапаратче, ходеше по улиците и снимаше. Тогава това ателие изведнъж постигна голямо развитие. Много снимки, много работа - и Георги и майка му „живнаха“ материално. При нея минаха като помощници няколко души.”

За това ателие ми е разказвал баща ми, Дечко Саранеделчев. То е било с фирма „Художник“. Към 9 септември 1944 г. в Казанлък има четири частни фотоателиета, между които и това на Донка (в наето от Ненов помещение). С идването на съветските окупационни части от средата на септември 1944 година чак до началото на 1948 г. работата в ателието е много, защото съветските войници също са си правили много снимки, както в ателието, така и из града.

Държавна фотография в Казанлък се основа на 1 декември 1952 г. Към нея отива да работи и Донка. Държавните фотоателиета бяха три: едното на ул. „Скобелевска“ (до сегашния клуб на СДС), второто - в северозападния край на Площада. Третото ателие бе в партера на двуетажна къща намираща се на ул. „Искра“. Управлението с фотолабораторията, където работеше до смъртта си чина Донка, бе на същата улица, в едноетажна постройка, намираща се срещу сегашния „Културно-информационен център“.

Чина Донка почина на 27 септември 1957 г. на 63 години. След смъртта ѝ онази част от нейното фотооборудване, което бе поостаряло и поради това не е национализирано, остана да стои в една от стаите на наследствената ни къща. Помня, че ми правиха впечатление двата големи фотоапарата с гюруци и многото стъклени плаки. По това време при дядо Стойчо и баба Митка в продължение на пет години живях като ученик в техникума нейният внук, Владимир Колев. В разговор с мене на 29.01.2015г. той си спомни: *„Като живеех там, в средната стаичка, в двора бяха апаратите и специалните шкафове за фотолабораторията на чина Донка. В тях имаше хиляди стъклени плаки. Стъклени плаки имаше и в стенен долап в голямата стая на къщата. Аз съм се ровил в тях, признавам си, защото ми беше интересно. Но колко ми е бил акъла - като ровя, все се притеснявам да не осветя нещо, да не направя някоя пакост“.*

Стаичките, за които говори братовчед ми Владимир, ги събориха може би около 1967-68г., когато аз бях войник, а къщата окончателно я събориха и изравниха мястото към края на 1976г. или началото на 1977г., когато бях в Ямбол, а после - по Стара Загора, и така не разбрах какво е станало с онова остаряло фотооборудване, което носеше духа на един от първите военни фотографи в България и на първата жена-фотограф в Казанлък.